

תקצירים בעברית

מטרולוגיה תלמודית ז' המטבע ההלכתי

יוסף יצחק אייזלר

בשנת 66 לפסה"נ נפלה ארץ ישראל תחת חסותה של מלכות רומי ובשנת 6 לסה"נ נכנסה תחת שלטונה. התלמוד הירושלמי כולו נוצר אפוא תחת שלטון זה. לכן יש קשר הדוק בין המטבעות ההלכתיים הנזכרים בירושלמי לבין המטבעות הרומיים, בדומה לקשר בין יחידות המידה האחרות. המטבעות ההלכתיים קשורים גם בהיסטוריה הכלכלית הרומית. אכן במאה הראשונה לסה"נ היה השקל הצורי דומה לדינר המרובע – טטרדרכמה – הרומאי. במאה השלישית חל פיתוח חמור בערכם של המטבעות שטבעה מלכות רומי בכלל ובארץ ישראל בפרט, עד כדי כך שחכמים לא ידעו איך להמיר את ערך השקל, שכמה חיובי תורה כספיים נתונים בו, ואת ערך הפרוטה (הערך המינימלי מבחינה משפטית לפי דיני התורה) במטבעות פחותי הערך של זמנם. במאמר הזה אנחנו חוקרים את המטבעות ההלכתיים המבוססים על השקל הצורי ואנחנו מעיינים בהיסטוריה של השקל והפרוטה. אנחנו בודקים כמה קטעים המתייחסים למטבעות ההלכתיים, שאי אפשר להבינם ביסודיות מבלי להתייחס להיסטוריה הכלכלית של רומי ולידע בדבר מטבעות שלא היה בידי מפרשי התלמוד. את ההבדלים בין קטעים מקבילים בבבלי ובירושלמי אפשר לפרש בהסתמך על המצב הכלכלי ששרר בארץ ישראל ובבל. למשל, העיקרון של כסף מדינה השווה לשמינית הכסף הוא מציאות בבליית שלא הייתה ידועה כלל לתנאים והאמוראים בארץ ישראל. מעניין שהעיקרון הבבלי הזה המבוסס על פרטי החיים הכלכליים הבבליים, מצא לו מהלכים ובסופו של דבר התקבל בהלכה.

תקצירים בעברית

האם מותר לייצר שופרות מקרני חיות שהן עצם אחת או מקרן בהמה שאינה טהורה?

ארי צבי זיבוטפסקי

המצווה דאורייתא היחידה שיש בראש השנה היא שמיעת קול השופר. המקור להכנת השופר נידון במספר סוגיות בתלמוד ועל פיהן נפסקה ההלכה. רבי יוסף קארו ורבי משה איסרליש הוסיפו כל אחד מהם דרישה שאינה מוזכרת במשנה, בתלמוד או ביד חזקה. רבי יוסף קארו פוסל שופר העשוי מקרן חיה שהיא עצם אחת ורבי משה איסרליש פוסל שימוש בשופרות הנעשים מקרני בהמות שאינן טהורות. שתי הלכות אלו, בעיקר השנייה, הבעייתית מבחינה הלכה ומציאות, נידונות ומנותחות במאמר זה.

קהילה, ברית ומחויבות סוגיות עכשוויות לאור כתבי הרב סלוביצי'ק

שמואל שפרן

מאמר זה דן בנושאים אקטואליים בממשק בין הלכה, מחשבה ומדיניות ציבורית, לאור כתביו של הרי"ד סלוביצי'ק. בין הנושאים: היחסים בין היהדות האורתודוקסית וארגונים לא אורתודוקסיים ולא יהודיים, תפקיד הרבנות הראשית בישראל, אימוץ אסופים, לימוד גמרא לנשים, ואופי ה"רוחניות" ביהדות.